

6.11.2002

274/2/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Lea Haapkylä

PÄÄTÖS TOIMEENTULOTURVAN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNTIEN JÄSENTEN PUOLUEETTOMUUDESTA

1
ASIA

Pyysin 5.2.2001 sosiaali- ja terveysministeriötä antamaan lausuntonsa ja arvioimaan sitä, täytyvätkö toimeentuloturvan muutoksenhakulautakuntien puheenjohtajien ja jäsenten puolueettomuuden ja riippumattomuuden vaatimukset silloin, kun he toimivat samanaikaisesti jäsenenä tai varajäsenenä useassa eri lautakunnassa.

Pyysin lausuntoa myös sen johdosta, että eräät eläkelaitosten korkeat toimihenkilöt toimivat jäsenenä muiden järjestelmien eläkelautakunnissa. He saattavat tällöin tehdä lautakunnan jäsenenä päätöksiä sellaisten henkilöiden valitusasioissa, joiden asioita käsitellään siinä laitoksessa, jossa heidän päätoimensa on. Kiinnitin lisäksi huomiota siihen, että eräät virkamiehet toimivat muutoksenhakulautakuntien jäsenenä eli lainkäyttäjinä niillä sosiaalivakuutuksen alueilla, joiden lainsäädäntöä he ovat olleet valmistelemassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö totesi 29.5.2001 antamassaan lausunnossa mm., että oikeusministeriön asettaman toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean saatua työnsä päätökseen ministeriö ryhtyy tarvittaviin muutoksenhakujärjestelmän riippumattomuutta koskeviin lainsäädäntötoimiin.

2
ARVIOINTIA

Annoin 8.2.2002 oikeusministeriölle lausunnon toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean mietinnöstä (komitean mietintö 2001:9). Totesin lausunnossani, että olen useassa eri yhteydessä kiinnittänyt huomiota muutoksenhakulautakuntien jäsenten riippumattomuuden vaatimuksiin. Se on mielestäni etuudenhakijoiden luottamuksen kannalta tärkeä asia. Koska komitea ei mietinnössään ottanut konkreettisesti kantaa puheenjohtajien ja jäsenten riippumattomuuden vaatimuksiin, kiinnitin lausunnossani huomiota siihen, että se nykyinen käytäntö, jota edellä kohdassa yksi on selostettu, ei ole omiaan edistämään luottamusta toimeentuloturvan muutoksenhakujärjestelmään.

Totean samoin kuin oikeusministeriölle antamassani lausunnossa, että mietinnön jatkotyössä tulee ottaa nimenomaisesti kantaa edellä esiin tuotuihin seikkoihin.

Totean lisäksi, että eräiden muutoksenhakulautakuntien puheenjohtajien ja jäsenten toimiminen samanaikaisesti useassa eri lautakunnassa tuottaa esteellisyystilanteita, jotka johtavat siihen, että lautakunnissa on ryhdyttävä erityisjärjestelyihin. Esimerkiksi silloin, kun juttuja jaetaan lautakunnissa eri jaostoille joudutaan suurtenkin juttumäärien osalta ottamaan huomioon puheenjohtajien ja jäsenten toimimiset muissa lautakunnissa, jotta esteellisyystilanteilta vältyttäisiin. Näkemykseni

mukaan tällöin ei toteudu se vaatimus, jonka mukaan tuomioistuimen tapauskohtainen kokoonpano määräytyy yleisten kriteereiden perusteella ilman yksittäistapauksessa tapahtuvaa järjestelyä tai ohjailua. Ratkaisukokoonpanoa ei näkemykseni mukaan tule määrätä yksittäisiä juttuja silmälläpitäen, vaan asioiden jakamisessa tulee turvata sattumanvaraisuus.

Saatan sosiaali- ja terveysministeriön tietoon nämä näkemykseni, jotta ministeriö voi ottaa ne huomioon määrätessään jäseniä eläkelautakuntaan ja esitellessään valtioneuvostolle tarkastuslautakunnan, työttömyysturvalautakunnan ja tapaturmavakuutuslautakunnan jäseniä ja puheenjohtajia.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös oikeusministeriön tietoon.